

Opetus- ja kulttuuriministeriö
lausuntopalvelu.fi

Asia: 27/010/2018

Kielikoulutuspolitiikan verkoston lausunto luonnoksesta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen sekä perusopetusasetuksen muuttamisesta (OKM/27/010/2018)

Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Kieliverkosto) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä saamastaan mahdollisuudesta lausua luonnoksesta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen sekä perusopetusasetuksen muuttamisesta. Kieliverkoston lausunnossa puolletaan esitetyjä ehdotuksia ja tuodaan esille muutamia keskeisiä asioita, jotka on tärkeä ottaa kielenopetuksen varhentamisessa huomioon. Kieliverkosto pitää kielenopetuksen varhentamista myönteisenä muutoksena. Lausuntoa ovat olleet laatimassa Kieliverkoston vastuulliset tutkijat sekä osa ohjausryhmän jäsenistä. Ohjausryhmä koostuu laajasti kielikoulutuksen asiantuntijoista.

Yleisiä kommentteja luonnoksesta

Hallitus päätti varhaistaa ensimmäisen vieraan kielen (A1-kielen) opiskelua alkamaan viimeistään perusopetuksen ensimmäisen vuoden keväällä 1.1.2020 alkaen. Kielenopetuksen alueellisen ja oppilaiden koulutuksellisen tasa-arvon takaamiseksi on hyvä, että kielenopetusta varhennetaan niin, että se koskee kaikkia oppilaita. Kielenopetuksen varhentaminen vaikuttaa kielen opiskeluun liittyviin asenteisiin ja pedagogiikkaan myönteisesti. Sen avulla kielet voidaan ottaa mukaan oppimiskokonaisuuksiin jo perusopetuksen alusta lähtien ja näin myös vieraista kielistä tulee luonteva osa kaikkea oppimista.

Uudistus lisää vuosiluokilla 1–2 annettavaa A1-kielen opetusta yhteensä 2 vuosiviikkotunnilla. Kieliverkosto puoltaa tätä ehdotusta. On hyvä, että A1-kielen opetukseen annetaan lisätunteja, jotta kielenopetuksen varhentaminen ei ole muiden oppiaineiden tuntimäärästä pois. Kieliverkosto puoltaa siten sekä ehdotusta perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1435/2001) 6 §:n 1 momentin muuttamisesta että ehdotusta perusopetusasetuksen (852/1998) vuosittaista ja viikoittaista tuntimäärää koskevan 3 §:n 1 momentin muuttamisesta.

Kieliverkosto puoltaa myös tuntijakoasetukseen esitettyä määräaikaista siirtymäsäännöstä, jotta jokaisen oppilaan oikeus saada A1-kielen opetusta turvataan myös siirtymäkauden aikana.

Muita keskeisiä huomioita kielenopetuksen varhentamisesta

1.) Varhentamisen pedagogiikka, kielitietoinen opetus ja opettajien koulutus

Kieltenopetuksen varhentaminen on huomioitava luokan- ja aineenopettajien koulutuksessa sekä tarjoamalla jo työssä oleville luokan- ja aineenopettajille riittävästi täydennyskoulutusta. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen tuottamia taloudellisia vaikutuksia ei ole kuitenkaan huomioitu luonnoksessa, vaikka opettajien osaaminen on avainasemassa. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa tulee tarjota sisältöjä esimerkiksi varhaisen kielenoppimisen pedagogiikasta, kielikylpy- ja kaksikielisen opetuksen pedagogiikasta ja toiminnallisesta kielenopetuksesta alkuopetukseen sovellettuna. Hallituksen kärkihankkeessa on jo aiemmin toteutettu opettajien täydennyskoulutusta kielenopetuksen varhentamisesta, ja tätä jo kertynyttä kokemusta voidaan hyödyntää suunniteltaessa laajempaa, valtakunnallista täydennyskoulutusta. Tämän lisäksi kunnissa ja kouluissa kertynyttä tietoa ja kokemuksia varhentamisesta voidaan hyödyntää varhentamisen suunnittelussa.

Kieltenopetuksen tulee perusopetuksen alaluokilla olla toiminnallista ja leikinomaista, ja siinä on hyvä keskittyä pääsääntöisesti suulliseen kielitaitoon, ymmärtämisen taitoihin ja oppilaiden kielitietoisuuden kehittämiseen. Kielenopetuksessa ei voida lähteä oppikirjapainotteisesti liikkeelle kirjoitetun kielen kautta, koska 1. ja 2. luokan oppilaiden luku- ja kirjoitustaito on vasta kehittymässä. Kielenopetusta varhentamalla voidaan siis uudistaa kielenopetuksen pedagogiikkaa, ja kehittämisessä voidaan hyödyntää myös kielikylvyssä ja muussa kaksikielisessä opetuksessa saatuja varhennetun kielenopetuksen kokemuksia ja käytänteitä.

Varhentaminen mahdollistaa panostamisen laajemminkin kielitietoiseen opetukseen, oppiaineiden rajojen ylittämiseen ja oppiaineiden väliseen integraatioon - nämä kaikki ovat keskeisiä valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa. Yhteistyön tukeminen esimerkiksi luokanopettajien, erityisopettajien sekä toisen ja vieraiden kielen aineenopettajien kesken ja samanaikais- ja yhteisopettajuuden kehittäminen edistäisi oppilaiden ja opettajien kielitietoisuutta ja monikielistä toimintakulttuuria koulussa. Kieliaineet tulee sisällyttää monipuolisesti perusopetuksen alusta alkaen koulun toimintaan, esimerkiksi monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen. Kaikki koulun opettajat voivat tukea lasten kasvua monikieliseksi yksilöiksi, jotka osaavat kommunikoida ja toimia monikielisissä ja muuttuvissa ympäristöissä sen sijaan, että keskittyisivät kielellisen ilmaisunsa virheettömyyteen. Kun eri opettajaryhmien välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua edistetään laajasti yli koulutusasteiden, voidaan myös varmistaa kielenopetuksen jatkumo ja vahvistaa oppilaiden kielipolkuja varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

2.) Kielitaidon arviointi ja sen suunnittelu peruskoulun alaluokilla

A1-kielen arvioinnissa on hyvä noudattaa ikätasoisien mukaista arviointitapaa kuten muissakin oppiaineissa. Opetushallitus aikoo laatia opetussuunnitelman perusteisiin kuvauksen hyvästä osaamisesta A1-kielessä vuosiluokilla 1 ja 2. Pääpaino on suullisessa

kielitaidossa. Kuitenkin myös ymmärtämisen ja kielitietoisuuden taidot on tärkeää ottaa arvioinnissa huomioon. Sanallisten osaamiskuvausten lisäksi olisi hyödyllistä tuottaa konkreettisia esimerkkejä osaamisesta, joka täyttää hyvän osaamisen määritelmät eri A1-kielissä. Arvioinnin olisi näillä vuosiluokilla mielekkäintä perustua opettajan tekemään jatkuvaan arviointiin, joka nojautuu oppilaiden tuntityöskentelyn ja osallistumisen tarkasteluun.

Arvioinnin tarkoitus on luokilla 1–2 auttaa ja kannustaa oppilasta; parhaiten tämä onnistuu silloin, kun arviointi on integroitu osaksi opetusta ja oppimista ja on mahdollisimman 'huomaamatonta'. Oppilaalle (ja hänen huoltajilleen) annetaan palaute tekstimuotoisena, suullisena tai kirjallisena, ei numeroina. Oppilasta on myös hyvä ohjata tarkastelemaan ja analysoimaan omaa osaamistaan (esim. mitä hän jo osaa ja mitä haluaa oppia lisää), mitä uudet opetussuunnitelmat jo korostavat. Opetuksessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielisalkun (<http://kielisalkku.edu.fi/fi/opettajille/>) tarjoamia työtapoja.

3.) Ehyet kielenoppimisen polut ja erilaisten oppijoiden huomioiminen

A1-kielen varhentamista ei tule nähdä vain perusopetuksen osana, vaan osana kielikoulutuksen jatkumoa ja oppilaiden kielipolkuja varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle sekä korkeakoulutukseen ja työelämään asti. Parhaimmillaan A1-kielen varhentaminen luo hyvän perustan kaikelle kielenoppimiselle.

A1-kielen varhentaminen on tarkoitettu kaikille oppilaille. Tämän vuoksi on selvitettävä kielenoppimisen polkuja ja pedagogisia ratkaisuja silloin, kun oppilaalle yhdenkin vieraan kielen oppiminen kouluopetuksessa on vaikeaa. Tarvittaessa opetuksen järjestäjän on pystyttävä mahdollistamaan riittävät ohjaus- ja tukitoimet ja erilaiset pedagogiset ratkaisut. On tärkeää huomioida myös oppilaiden monikielisyys tai heidän mahdollinen aiempi osallistumisensa eri kielillä tapahtuneeseen toimintaan varhaiskasvatuksessa. Oppilaiden monikielisyys sekä kotona ja varhaiskasvatuksessa hankkima kielitaito on olennaista selvittää opetuksen alussa ja nähtävä resurssina opetuksessa, jotta kaikkien oppilaiden kielitietoisuutta ja monikielisyyttä voidaan kehittää. Näin vahvistetaan kaikkien oppilaiden kielellistä identiteettiä.

4.) Kuntien tukeminen monipuolisen kielivalikoiman takaamiseksi

Varhentamisen suunnitteluun on kunnissa varattava riittävästi henkilötyövoimaa ja aikaa. Professori Pyykön tekemässä selvityksessä huomioitiin koulutusjärjestelmän tuottama kielivarannon yksipuolistuminen pitkällä aikavälillä. Tällä hetkellä suomenkielisissä kouluissa ylivoimaisesti tarjotu ja valitu A1-kieli on englanti, ja monipuolinen kielivalikoima keskittyy suuriin kaupunkeihin Etelä- ja Länsi-Suomeen, mikä lisää kielenopetuksen alueellista epätasa-arvoa. Myös esimerkiksi mediassa varhentamisen nähdään koskevan ennen kaikkea englannin kielen varhentamista. Ruotsinkielisissä kouluissa A1-kieli on useimmiten suomi toisena kotimaisena kielenä. Olisi kuitenkin erittäin tärkeää tarjota kunnille tiedollista tukea ja taloudellisia resursseja

siihen, että ne voisivat tarjota A1-kielenä muitakin vaihtoehtoja kuin englantia. Eri kielten vastakkainasettelua on kuitenkin vältettävä.

Vaikka Kieliverkosto puoltaakin kieltenopetuksen varhentamista, on huomioitava, että pelkästään A1-kielen varhentaminen ei riitä monipuolistamaan Suomen kielivarantoa. Pakollisen A1-kielen varhentaminen ei myöskään yksin riitä vähentämään alueellista ja sosioekonomisesta taustasta johtuvaa kielitarjonnan ja kielten opiskelun epätasa-arvoisuutta, sillä todennäköisesti jatkossakin suurimmissa kunnissa tietyissä osissa Suomea voidaan edelleen tarjota laajempaa valinnaisten kielten valikoimaa. On tärkeää pureutua siihen, miten valinnaisten A- ja B-kielten kielivalikoimaa voidaan laajentaa alueellisesti tasa-arvoisesti. Tulevaisuudessa olisi myös tärkeää selvittää ja harkita koko kieliohjelman varhentamista entisestään.

Lopuksi

Kieltenopetuksen varhentamisen suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan seurantatutkimusta, jotta varhentamisen vaikutuksia kielivarantoon voidaan tarkastella ja kielipedagogiikkaa voidaan kehittää edelleen. Kielikoulutusta kehitettäessä on otettava muutosten vaikutukset huomioon kaikilla koulutusasteilla.

Lausunnon keskeinen sisältö

Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Kieliverkosto) puoltaa sekä ehdotusta perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1435/2001) 6 §:n 1 momentin muuttamisesta että ehdotusta perusopetusasetuksen (852/1998) vuosittaista ja viikoittaista tuntimäärää koskevan 3 §:n 1 momentin muuttamisesta. Kieliverkosto puoltaa myös tuntijakoasetukseen esitettyä määräaikaista siirtymäsäännöstä, jotta jokaisen oppilaan oikeus saada A1-kielen opetusta turvataan myös siirtymäkauden aikana.

Kieliverkosto pitää kieltenopetuksen varhentamista myönteisenä muutoksena. On hyvä, että A1-kielen opetukseen annetaan lisätunteja, jotta kieltenopetuksen varhentaminen ei ole muiden oppiaineiden tuntimäärästä pois. Varhentaminen on kuitenkin suunniteltava ja toteutettava niin, että A1-kielen varhentaminen nähdään osana kielikoulutuksen jatkumoa ja oppilaille syntyy ehyitä kielipolkuja varhaiskasvatuksesta eteenpäin. Kunnissa on oltava riittävästi aikaa ja henkilötyövoimaa varhentamisen suunnitteluun, ja niille on tärkeää tarjota tiedollista tukea ja taloudellisia resursseja siihen, että ne voisivat tarjota A1-kielenä muitakin vaihtoehtoja kuin englantia. Varhentaminen vaatii onnistuakseen pedagogista kehittämistä, joten sitä toteuttaville opettajille on tarjottava relevanttia täydennyskoulutusta. Varhentaminen on myös huomioitava opettajien peruskoulutuksessa. Varhentamista on tehty joissakin kunnissa ja kouluissa jo pitkään ja näitä kokemuksia olisi hyvä hyödyntää systemaattisesti.

Lausuntoa on ollut laatimassa Kieliverkoston vastuulliset tutkijat sekä osa ohjausryhmän jäsenistä. Ohjausryhmä koostuu laajasti kielikoulutuksen asiantuntijoista.

Jyväskylässä 10.8.2018

Kielikoulutuspolitiikan verkosto

Kielikoulutuspolitiikan verkoston vastuulliset tutkijat:

Sari Pöyhönen, professori, ohjausryhmän puheenjohtaja, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto

Heidi Vaarala, yliopistotutkija, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto

Erja Kyckling, projektitutkija, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto

Kielikoulutuspolitiikan verkoston ohjausryhmästä seuraavat asiantuntijat:

Marina Bendtsen, yliopisto-opettaja, Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta, Åbo Akademi

Ritva Kantelinen, professori, Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto, Itä-Suomen yliopisto

Sanna Karppanen, puheenjohtaja, Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL ry

Karita Mård-Miettinen, yliopistonlehtori, dosentti, Kieli- ja viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto

Jaana Nuottanen, toiminnanjohtaja, Kansalaisopistojen liitto KoL

Outi Veivo, yliopisto-opettaja, Kieli- ja käännöstieteiden laitos, Turun yliopisto